

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Candidatus Abbreviatus Jurisprudentiae Sacrae, Hoc Est,
Juris Canonici, Secundum Gregorii Papae IX. Libros V.
Decretalium Explanati Summa, Seu Compendium**

Pichler, Vitus

Augustae Vindel., 1733

Titulus XXXV. De Pactis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63440](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63440)

stus quidem præcipit dilectionem proximi, magis tamen Reipublicæ, & Paulus vetat quidem vindictam privata auctoritate, non publicâ querendam, dum ipse ait *c. seq.* Magistratus non frustra portat gladium; est enim *Minister DEI, vindex in iram ei, qui malum agit.* Igitur per bellum aliàs justum inferitur quidem inimicis malum, non tamen ut ipsis est malum, sed prout Reipublicæ, quam oportet tueri, est bonum; nec inferitur privatâ, sed publica auctoritate. Ad 2. Sit, quòd ista mala plerumque sequantur ex bello præter intentionem bellum moventis, & per accidens, majora tamen forent timenda, si bellum non inferretur; quia perversis hominibus daretur animâ audendi, invadendi, & rapiendi omnia. Adde, quòd DEUS ipse in SS. Litteris sæpe approbaverit vel jusserit bella. Accedit communis sensus & praxis omnium populorum.

TITULUS XXXV.

De Pactis.

SUMMARIUM.

1. Quid sit Pactum, quid Contractus.
2. Quotuplex sit Pactum, præsertim Nudum & Vestitum.
3. Qualem requirat consensum.
4. Quinam pacisci, & contrahere possint.
5. 6. 7. An & quomodo pupilli. Quinam dicantur pupilli, minores, filii-familias, im-

impuberes & puberes: quotuplicia illorum bona.

8. *An & quomodo Minores.*
9. *An & quomodo filii familias.*
10. *Super quibus rebus iniuri pacta valeant.*
11. *Ex pacto nudo non datur Actio de Jure.*
12. *Quæ sint substantialia, naturalia, solennia, & accidentalia contractuum.*
13. *Divisio contractuum.*
14. *Quid sit dolus, & culpa, & quotuplex, quid casus fortuitus.*
15. *In contractibus innominatis licet pœnitere.*
16. *Quis in contractibus præstare debeat dolum, culpam, casum fortuitum.*

P Actum in genere est duorum pluriùmve in idem placitum consensus l. 1. §. 2. ff. de Pact. Et sic idem est atque *Conventio*, quæ est genus respectu pacti in specie, & contractus in genere sumpti, imò comprehendit omnes species obligationum, quas sibi ipsi aliquis per suum consensum imponit. *Pactum in specie* autem, seu specificè acceptum, & prout contradistinguitur à contractu in genere, non malè definitur esse *conventio ultro citròque* (seu mutuò) *habita, ex se non pariens actionem, seu obligationem civilem*: Contractus autem in genere: *Conventio ultro citròque habitata pariens per se actionem civilem*. Harprecht in §. 2. Inst. de oblig. n. 5. 8. Haun. de J. & J. tr. 8. n. 12. 17. *Obligationem naturalem quidem parit omne Pactum & omnis Contra-*

Caus. c. 1. & 2. h. t. l. 1. ff. eod. *Civilem* verò, seu
 actionem vi cuius alter in *Judicio* conveniri pos-
 set, *Pactum* per se non parit, bene tamen *Con-*
tractus, & per hoc inter se differunt. Est autem
Obligatio in genere *Juris vinculum*, quo *necessi-*
tate adstringimur alicujus rei solvenda (vel *facien-*
dæ, vel *omittendæ*.) *pr. Inst. de oblig.* Quamvis
 enim *Pacta vestita*, uti vocantur, & *Legitima*,
 etiam pariant actionem, seu obligationem *Civi-*
lem, hanc tamen non pariunt *per se* & *ex se*, si-
 cut *Contractus*, sed *ex adjecto* & *per accidens*,
 vel *ex speciali Juris assistentia*, vel *Consuetudinis*.
 Sumo hic occasionem aliqua principia tradendi
 de *Contractibus* in genere, quia de his in nostro
Jure nullus est *titulus* specialis, utut scitu maxime
 necessariis, licet in *lib. III.* multi existant tituli de
 variis *Contractibus* in specie, ubi supponi debent
 principia de *Contractibus* in genere.

2. *Pactum* dividitur in *expressum*, quod fit cõn-
 sensu verbis, litteris, vel aliis signis manifestato,
 & in *tacitum*, quod elicitur ex præsumpta paci-
 scientium voluntate, eò quòd à lege præsumatur,
 vel fingatur ex justa causa consensus, ut si creditor
 debitori reddat chirographum. *l. 2. §. 1. ff. h. t.*
 præsumitur enim remisisse debitum, & *pactum*
liberatorium ab obligatione inivisse, seu *pactum*
 de non petendo. Omissis aliis famosa *Pacti* di-
 visio est in *Nudum* & *Vestitum*. *Pactum Nu-*
dum dicitur, quod in sola conventionione & con-
 sensu paciscentium consistit, neque nomen certi
 contractus, v.g. mutui, emptionis-venditionis, for-
 titur, neque causam habet (per *causam* intelligi-
 tur datio vel traditio, aut factum, quo inita con-
 ventio

ventio ab uno iam impleta est) neque Juris assistentiam, paciscenti actionem tribuentis: *Vestitum* verò, quod præter consensum habet aliud adminiculum Juris, nempe vel nomen certi contractus, vel causam, vel Juris assistentiam. Unde pacta vestiuntur variis modis. 1. Si transeant in contractum specificum. 2. Si in continenti adjiciantur tali contractui. 3. Si ex alterutra Parte traditio secuta est. 4. Si fiant in Judicio. 5. Si super iis conficiatur instrumentum publicum. 6. Si accesserit stipulatio, h. e. si interroganti, an promittas te daturum vestem v. g. respondeas, promitto. 7. Si accesserit juramentum, saltem in casu, quo Jura tribuunt actionem ex promissione jurata. Demum 8. Si Jus Civile specialiter assistat tribuendo actionem Civilem, uti assistit donationi simplici, promissioni dotis acceptatæ, pactis Sponsalitiis, constituto, seu promissioni de solvendo debito, proprio vel alieno, item pacto de usuris, & de pignore. Et hæc pacta vocantur propterea *Legitima. l. 6. ff. h. t.*

Dico 1. Consensus in omni Pacto (ut & Contractu) essentialiter necessarius, debet esse verus, seu non fictus. Item liber à dolo, errore, ac metu. Quamvis enim dolus vel error accidentalis circa rem conventam, etsi antecedens sit & causa negotii, uti & metus, etiam gravis injustè incusus, non tollant consensum omnino, & sic negotium non reddant irritum, tamen reddant aliquo modo infirmum, vel rescindibile, ut magis declarabitur ad *tit. de his, quæ vi. & ad tit. de Dolo*. Debet insuper consensus sufficienter manifestari.

Dico 2. Pactum (vel Contractum) inire

Q 4

pos.

possunt omnes, qui ponere liberum consensum eumque satis manifestare, & sic se obligare nec à Jure Positivo prohibentur. Ratio, quia spectato Jure Naturali plus non requiritur, quam consensus. Prohibentur autem de *Jure Canonico* Prælati Ecclesiastici circa alienationem rerum Ecclesiasticarum sine certis solennitatibus, ut exprimitur ad *tit. de Reb. Eccl. alien.* & Religiosi circa res temporales sine consensu Superioris vel expresso, vel tacito, vel saltem præsumpto, propter votum Paupertatis, & incapacitatem domini inde ortam ex dispositione Ecclesiæ. per *c. 2. de testam. in 6. c. 2. 4. 6. de Statu Monach.* & *Trid. s. 25. c. 2. de Regular.* Rursus de *Jure Civili* prohibentur (ita ut saltem obligationem Civilem non contrahant) servi propriè dicti. *l. 14. ff. de O. & A.* item prodigi Juridicè tales, quibus nempe à Magistratu interdicta est administratio bonorum. *l. 6. ff. de V. O.*

Quæres, an Pupilli, Minores, & Filii familias pacisci vel contrahere possint? Antequam respondeam, notandum I. *Pupillos* vocari liberos impuberes, patre orbatos; & his constitui solet Tutor: *Minores* verò seu *Minorenes*, illos liberos, qui patre quidem orbatum sunt, sed annos pubertatis (qui in masculis sunt 14. in fœmellis 12. completi) jam sunt consecuti; & his dari solet Curator, qui res ipsorum & utilitatem curet patris loco. Postquam verò impleverunt annum 25. (& de Jure Bavarico annum 21.) appellantur *Majorenes*, vel *Majores*. *Filios familias* (vel *filiis familias*) dici liberos, qui patrem adhuc habent, adhuc tamen in patria potestate sunt constituti,

tuti, five dein sint *majorennnes*, five *minorennnes* seu *puberes*, five *impuberes*, five etiam *infantes*; quæ infantia durat usque ad 7. ætatis annum completum; quamvis autem & hi sint, sæpe tamen non appellantur, *impuberes*. Notandum 2. Bona istorum, præsertim filiorumfamilias, quadruplicis generis considerari. 1. *Castrensia*, quæ filius habet independenter à patre vel matre, sed acquisivit vel intuitu Militiæ, vel ex liberalitate Principis, vel per industriam in Officio Militari vel Aulico. 2. *Quasi castrensia*, quæ obtinuit vel ex officio publico Medici, Judicis, Consilarii, Professoris &c. vel ex Beneficio Ecclesiastico, aut post susceptum Clericatum. Utriusque hujus *peculii* (sic vocantur) plenum dominium, & si pubes sit, etiam libera administratio est penes filiumfamilias. 3. *Profectitia*, quæ ipsi obveniunt à patre, vel principaliter intuitu patris, uti alimenta, vestes, libri, & ea, quæ ipsi donantur intuitu, vel ad instantiam patris, uti v. g. stipendium ad prosequenda studia, item quæ ipsi conceduntur à patre ad negotiandum. Et horum tam administratio & ususfructus, quàm dominium plenum ad patrem spectat. 4. *Adventitia*, quæ consequitur filius aliunde, puta ex hæreditate de linea materna, ex donatione alterius quàm Principis, ex artificio, eventu fortuito &c. Et hæc sunt in duplici classe, aliqua vocantur *Regularia*, uti ordinariè sunt; & horum ususfructus ac administratio competit patri, dominium verò directum est penes filiumfamilias: alia *Irregularia* & *Extraordinaria*, quando nimirum pater concedit filio aut filiæfamilias tacitè vel expressè eorum ususfructum

præter dominium, quod aliunde jam ipsi competit. Jam

6 Dico 3. Pupillus paciscendo (vel contrahendo) sine autoritate tutoris non solum non contrahit obligationem Civilem. 2. Sed probabilitate nec Naturalem, & in conscientia, si tutorem habeat. 3. Nisi inde factus sit ditior. 4. Quamvis alterum sibi obliget civiliter & naturaliter, casu quo rem suam facit meliorem. Pars I. certa est ex *pr. Inst. & l. 5. & c. ff. de Auth. Tutor.* Pars 2. est valde controversa, probatur tamen valde efficaciter ex *l. 59. ff. de O. & A.* ibi: *Pupillus matrem suam pecuniam accipiendo ne quidem Jure Naturali obligatur.* Et ex *l. 41. ff. de condict. indebit.* ibi: *quod pupillus sine autoritate Tutoris stipulanti promiserit, solverit, repetitio est; quia nec naturam debet:* quod enim naturaliter, ac in conscientia, debetur, & solutum est, repeti non potest. *l. 10. ff. de O. & A.* ergo, cum pupillus sine autoritate tutoris solutum repetere possit generaliter, & sine dubitatione, ut ait *l. 29. ff. de condict. indebit.* clarum est signum, quod in conscientia, seu naturaliter non obligetur. Atque ita sentiunt multi Juristæ cum Covarruv. & Wesenbec. multique Theologi Recentiores cum Haunoldo *tr. 8. c. 3. n. 196. seqq.* & Wadingo, contra Theologos plerosque præsertim antiquiores, & non paucos Juristas. Pars 3. iterum est certa ex *l. 5. cit.* ubi tam Civilem quam Naturalem contrahere obligationem dicitur in hoc casu: uti & in casu, quo pupillus dolum committit. per *l. 1. §. 15. ff. de depositi.* Pars 4. Rursum est certa ex *pr. cit. & l. 28. ff. de Pact.* vi quarum legum alios sibi quidem obligat

tam

tam in pacto vel contractu oneroso & bilaterali, quam in gratuito & unilaterali, quamvis ipse, non obligetur aliis: potest igitur pupillus rem suam facere meliorem sine autoritate tutoris, non vero deterio-rem.

Objic. contra 2. partem 1. Multi exstant textus in Jure Civili, in quibus adstrui videtur obligatio naturalis pupilli, paciscentis vel contrahentis sine autoritate tutoris, v. g. *in l. 25. §. 1. ff. quando dies Legator.* ubi pupillus, quod solvit, repetere non posse dicitur, quod est signum obligationis naturalis. per *l. 10. cit.* 2. Spectato Jure Naturali certè obligatur pupillus naturaliter ex pacto vel contractu: spectato autem Jure Positivo & Legibus dubium est ac incertum, an obligetur naturaliter, cum Leges allegentur in utramque partem. Sed in dubio non est asserenda correctio Jurium, aut divortium Juris Positivi à Naturali, atque in concursu Juris dubii & certi standum est certo: ergo. *¶ ad 1.* Quamvis in oppositum afferantur plures Leges, eæ tamen nullatenus sunt tam claræ, sicut sunt, quas pro nostra sententia adduximus, rotundè ac disertè negantes obligationem Juris Naturalis. Leges autem minùs claræ debent explicari secundùm clariores. Deinde Leges, quæ allegantur in oppositum, vel intelligendæ sunt de pupillo ditio- re effecto, ut *l. 21. ff. ad L. falcid. l. 1. ff. de Novat. l. 64. ff. Ad S. C. Trebell.* vel de non habente tutorem, ut *l. 26. ff. de fidejussor.* & in hoc casu naturalem obligationem admittimus propter *l. 3. C. de in integr. restit.* Vel de obligatione ad libitum pupilli, etiam extra Judicium, revocabili, ut multi discurrunt de obligatione orta

ex

ex promissione gratuita per dolum obtenta: talis obligatio in effectu nulla est. *Ad l. 25. cit. in specie, quæ valde obscura est, ut legenti pareo dico, ibi sermonem esse de pupillo tutorem non habente. Nicol. de Passer. apud Haun. n. 224. Vel de pupillo, qui solvit, vel solutionem approbavit jam majorennis. Dein huic legi admodum obscuræ oppono longè clariorem, nempe cit. l. 41. ubi in terminis conceditur repetitio. Ad 2. hoc argumentum supponit, quod est in quæstione; tota enim quæstio est facti, consistens in eo, utrum Jus Positivum sustulerit obligationem naturalem, quam aliàs induceret Jus Naturale, seu an recesserit à Jure Naturali: ergo, dum Adversarii sic arguunt: Jus Naturale certò obligat pupillum naturaliter, supponunt, certò adhuc dari Jus Naturale, & ab eo per Leges positivas non esse recessum: ergo supponunt, quod est in quæstione, quia de hoc ipso quæritur; & spectatis Legibus positivis longè probabilius est, Jus Naturale iis stantibus non ampliùs stringere, & esse per leges ab illo recessum, uti ostensum est.*

3 Dico 4. Minor sine Curatore, si quem habet, paciscens (vel contrahens) pariter nec civiliter nec naturaliter obligatur. Auctores iidem ex similibus principiis, maximè ex *l. 3. C. de integr. restit. cit.* Ratio; quia Curator non minùs à Jure datur Minori, ne sibi propter inconsultam ætatem præjudicet in rebus suis, quàm Tutor Pupillo. Hoc tamen à Pupillo singulare habet Minor, quòd sine Curatore se validè obliget personaliter, seu ad actiones, personales, v. g. per Sponsalia, Matrimonium, Professionem Religiosam, & ad operam

ram personalem quamcunque. per *l. 101. ff. de V. O. & commune brocardicum: Curator non datur personæ, sed rebus, Nov. 117. c. 1.* Econtra Tutor datur & personæ & rebus. Cæterùm si agatur de rebus immobilibus, vel mobilibus pretiosis, Pupilli vel Minoris per pactum (vel contractum) alienandis, præter auctoritatem Tutoris vel Curatoris requiritur etiam Decretum Judicis. *l. 22. C. de Administr. Tutor. & Curat.* nisi disponant per Testamentum, vel Professionem Religiosam; quia tali casu non ampliùs indigent bonis & rebus suis, & sic cessat finis legum.

Dico 5. Filiusfamilias pubes circa bona Adventitia Regularia, vel Profectitia, paciscens (vel contrahens) sine consensu patris saltem tacito, agit invalidè. per *l. 4. §. 1. ff. l. 2. C. Castrens. pecul. lib. 12. l. fin. §. 5. C. de bonis, qua liberis.* Impubes autem etiam cum consensu patris. *§. 10. Inst. de inutil. stipul.* Personaliter autem obligare se potest filiusfamilias pubes, & ad operam personalem, sine consensu patris, etiam ad alienandum pro tempore, quo fuerit sui juris; licet durante patria potestate immobilia bona, & mobilia pretiosa, alienare nequeat sine Decreto Judicis, sicut Minor & Pupillus. *Objic.* Pupillus cum consensu tutoris paciscens obligatur: ergo & Filiusfamilias impubes cum consensu patris. *R. n. conf.* & paritatem; nam pupillus permittitur tutorem suo tempore convenire ob consensum malè præstitum, non verò filius patrem.

Dico 6. Pacta (& Contractus) iniuri possunt de rebus, & actionibus, omnibus, ubi speciale Jus non obstat. Communis. Obstat autem I.
Quan-

Quando convenitur de re spirituali danda pro temporali; id enim esset Simoniacum. 2. Quando convenitur de rebus à commercio humano exemptis, & communibus, uti sunt forum publicum, platea &c. 3. Quando de rebus alienis in ordine ad transferendum dominium. 4. Quando de factis illicitis, primùm committendis, & que sunt contra bonos mores. vid. *pr. §. 1. seqq. & §. 7. Inst. de R. D. l. 26. 27. ff. de V. O.* Pariter invalidum est pactum de delicto, quod nondum est pertratum, remittendo, v. g. de non accusando, de non agendo actione injuriarum, vel doli *l. 7. §. 15. 16. & l. 27. §. 4. ff. h. t.* quia invitatur ad liberius peccandum. Imò nec valet pactum de delicto non committendo pro pretio; quia turpe reputatur pro pretio, & non gratis, abstinere à scelere.

II Dico 7. Ex Pacto Nudo non datur actio de Jure Civili. *l. 7. §. 4. l. 10. & 13. C. h. t. &c.* Imò probabilius nec de Jure Canonico; quia nullibi clarè reperitur concessa actio in hoc Jure: ergo juxta regulam *c. 1. de N. O. N. SS.* Canones censentur sequi Jus Civile; maximè cùm de Jure Canonico pugnet eadem ratio, nempe ne tribunalia obruantur litibus nimis frequentibus. Ita multi cum Covar. & Fachin. contra plurimos cum Bald. & Butr. Dixi 1. *actio*; nam exceptio contra eum, qui ex pacto me vult urgere in Judicio, conceditur de Jure, uti & imploratio Officii Judicis, ut compellat stari pacto nudo. Dixi 2. *de Jure*, nimirum scripto; nam ex consuetudine in utroque foro datur actio in Judicio ex pacto nudo, quæ propterea vocatur *condictio ex moribus*. *Objic. I.* Violatio pacti nudi est peccatum; ergo de Jure
Ca-

Canonico ex eo datur actio, quia aliàs non sufficienter impediret peccata. 2. Cùm Antigonus Episcopus in Concilio Carthaginensi quereretur contra Optantium Episcopum, quòd pactum, quo dividerunt plebes, ab utraque parte manuscriptum, nollet servare, Gratus Episcopus dixit: *aut inita pacta suam obtineant firmitatem, aut conventus Ecclesiasticam sentiat disciplinam*, ut habetur *c. 1. h. t.* ac universi subjunxerunt: *pax servetur, pacta custodiantur*. Ubi notetur verbum *conventus*, nimirum actione in Judicio. R. ad 1. *n. conf.* & *retorq. argumentum* in læsione infra dimidium justii pretii, quæ etiam peccatum est, & tamen nec de Jure Canonico indè datur actio. sufficit ad absterrendum à violatione pactorum, quòd de Jure Canonico. *c. fin. de for. compet. in 6. & c. 3. h. t.* detur denuntiatio Canonica, & imploratio Nobilis Officii Judicis, ut is compellat ad pacta custodienda. Ad 2. imprimis nihil inferitur ex verbis: *pax servetur, pacta custodiantur*; nam similibus verbis generalibus, quibus pacta servari vult, utitur etiam Jus Civile, specialiter. *l. 7. cit. §. 7. l. 5. §. 2. ff. de solut.* Neque ex verbo *conventus*, partim quia incertum est, an denotet conventionem seu actionem, partim, quia licet hanc indicaret, & in casu *d. c. 1.* fuisset ex pacto concessa actio, illud tamen non fuit nudum, sed vestitum, tum quia fuit redactum in scripturam, tum quia accessit divisio actualis plebium, & sic traditio facta, ex qua *actio præscriptis verbis* oritur. *Gonz. ad c. 1. h. t. n. 13.*

De Contractibus in genere.

- 12 Quid iste sit, jam supra diximus n. 1. Aliqua in contractibus sunt *substantialia*, sine quibus non habetur essentia contractus, v. g. consensus signò externò manifestatus, & in emptione v. g. in super merx & pretium: alia sunt *naturalia*, quæ tanquam proprietates insunt, ita tamen ut à contrahentibus per pactum speciale possint tolli salvo valore contractûs: sic venditor obligatur de evictione, licet specialiter ad hanc se non obligaverit; quamvis ab ea liberare se possit per pactum speciale: alia sunt *solemnia*, quæ nimirum, præter substantialia & naturalia, requiruntur à Lege, vel Statuto, vel Consuetudine ad formam vel ritum contractûs: si requiruntur tanquam forma substantialis, & ad valorem, vocantur *intrinseca*, si præcisè ad licentiam, *extrinseca*: demum alia sunt *accidentalialia*, quæ possunt adesse vel adesse à contractu pro libitu contrahentium, v. g. in emptione pactum de redimento vel retrovendendo.
- 13 Contractus dividitur I. in *Nominatum*, qui certum & specificum in Jure nomen habet, uti commodatum, depositum, mandatum, societas, ludus, pignus &c. & *Innominatum*, qui certum & specificum in Jure Civili nomen non habet, sed generali permutationis nomine venit, cujus 4. species recensentur, *do, ut des: do, ut facias: facio, ut des: facio, ut facias*. Dividitur 2. in *consensualem*, qui perficitur solo contrahentium consensu, ut emptio-venditio: in *verbalem*, qui certa verborum solemnitate,

tate, uti stipulatio, & verborum obligatio: in *litteralem*, qui pro sua constitutione requirit scripturam, uti obligatio chirographaria, & emphyteusis saltem Ecclesiastica: ac in *realem*, qui re contrahitur, seu qui non perficitur, nisi secuta traditione rei, uti sunt Mutuum, Depositem, Commodatum, Pignus, seu contractus Pignoris. 3. In *Bilateralem* vel *Onerosum*, qui obligat utrumque contrahentem vel principaliter & initid statim, ut Emptio-Venditio, vel per accidens & ex postfacto, ut Commodatum, Administratio tutelæ: & in *Unilateralem* vel *Lucrativum*, qui unum duntaxat obligat, ut Mutuum, Chirographum, Stipulatio, Precarium, Donatio, si sit contractus verus. 4. In Contractus *Juris Civilis*, qui suam originem debent Juri Civili Romano, uti hi quatuor, Stipulatio, Donatio propter Nuptias, Emphyteusis, & Obligatio litterarum: atque in contractus *Juris Gentium*, quales sunt cæteri omnes. 5. In contractus *bonæ fidei*, in quibus nempe non præcisè ad verba contrahentium & ad Leges attendere debet Judex, sed ex æquo & bono extendere permittitur ad ea, ad quæ mens contrahentium verisimiliter se potuit extendere, ut est Emptio-Venditio &c. Sic, qui vendidit equum, censetur etiam unà cum eo vendidisse frænum & ephippium, quibus ille instructus erat: & in contractus *stricti Juris*, in quibus Judex adstringitur ad Leges, verba contrahentium, & ad id, quod expressis verbis conventum est: quales sunt Mutuum, aditio hæreditatis, solutio indebiti, donatio, & omnes unilaterales ac lucrosi, item Permutatio & contractus æstimatorius, ac probabiliter etiam

Pars I.

R

COR-

contractus innominati. Glettle *de Pactis* c. 3. §. 1. Actiones (consequenter & Contractus) *bonae fidei* recensentur §. 28. *Inst. de Act.*

14. Cùm verò sæpius contingat, ut res in contractum deducta, antequam fiat traditio, pereat aut deterior reddatur, vel dolò, aut culpâ unius contrahentium, vel casu fortuito, quæstio movetur, quisnam teneatur ferre damnum, seu (ut Juriste loquuntur) quisnam teneatur præstare dolum, culpam, vel casum fortuitum. Per *Dolum* intelligitur hîc omnis voluntaria læsio, non verò callida machinatio læsione non secuta: per *Culpam* negligentia ab aliquo contrahentium commissa, omittente, quod facere, vel faciente, quod omittere debuerat, si indè secutum est damnum: quæ triplex consideratur. 1. *Lata*, quando omittitur illa diligentia in re aliena custodienda, quam homines ejusdem conditionis etiam parùm diligentes adhibere solent in rebus hujusmodi propriis custodiendis, ut si quis relinquat rem in loco, quò patet accessus etiam ignotis hominibus. 2. *Levis*, quando omittitur illa diligentia, quam homines ejusdem conditionis diligentiores adhibere solent, detinendo nimirum rem in ædibus suis, vel in cista, & quidem, si qualitas rei aut circumstantiæ exigere videntur, etiam clausâ. 3. *Levissima*, quando omittitur diligentia, quam homines ejusdem conditionis solertissimi adhibere solent: hi enim non solum claudunt ostia, & obferant cistas, sed etiam manu v. g. tentant, an ferra sit bene clausa. Quæ tamen omnia in particularibus casibus pro qualitate rerum, magis vel minùs pretiosarum, & pro varietate circumstan-

stantiarum, prudentis Judicis arbitrio æstimanda relinquuntur. Itaque culpa *lata* est omiffio diligentia communis & ordinaria: culpa *levis* omiffio diligentia media: culpa *levissima* omiffio diligentia exacta & extraordinaria. Et hæc triplex culpa appellatur *Juridica* quamvis quælibet conjungi possit cum *Theologica* (h.e. coram DEO) seu gravi seu levi. Denique per *casum fortuitum* intelligitur eventus inopinatus, qui prævideri non potuit, vel prævisus non præcaveri, uti fulmen, grando, furta, rapina, hostiles incurfus, naufragia &c. Alio nomine vocatur *Fatum*, vel *Fortuna*.

Dico 1. In contractibus innominatis regulariter pœnitere (seu resilire) potest Pars, quæ ex sua parte jam implevit, etiam re non amplius integra, seu licet altera pars jam fecerit præparatoria ad implendum, modò re ipsa nondum impleverit: vel potest alteram partem compellere ad pariter implendum actione *præscriptis verbis. l. 3. §. 2. 3. l. 5. ff. de condict. causa data causa non secuta. Objic.* Contractus innominatus, antequam & altera Pars eum impleat dando, vel faciendo, habet saltem rationem Pacti: sed stante Pacto non licet pœnitere altera Parte invita: ergo. R. Habet quidem rationem Pacti, sed de Jure aliter regulatur contractus innominatus propter imbitam conditionem, *nisi rem traditam repetivero: vel nisi pœnituerit. l. 5. cit.*

Dico 2. Dolum, & culpam latam, quæ in 16 contractibus æquiparatur dolo, præstare tenetur, qui illum, vel hanc commisit. 2. Culpam levem verò, qui illam commisit, in iis contractibus, qui cedunt in utriusque contrahentis utilitatem.

R 2

3. Cul-

3. Culpam levissimam, qui illam commisit, in iis contractibus, qui in solius accipientis utilitatem cedit, uti est Commodatum, excepto tamen Precario. 4. Casum fortuitum verò nemo, ut adedò dominus rei ferre debeat damnum; nisi quis specialiter ad id se obligaverit, vel per dolum aut culpam dederit causam casui fortuito, quia cuilibet mora sua debet esse nociva. *c. 25. de R. J. in 6.* vel nisi debeat rem non in specie, sed in genere tantum, v. g. aliquam pecuniam, aliquem equum indeterminatum, quia genus perire non censetur. Pars 1. constat ex *l. 1. §. 5. ff. de O. & A. l. 23. ff. de R. J.* cum cuilibet debeat nocere factum proprium, non alteri. *arg. c. 22. de R. J. in 6.* Pars 2. ex *l. 5. §. 2. l. 18. pr. ff. commod.* Pars 3. ex *LL. citr. juncta l. 8. §. 3. ff. de Precario.* Pars 4. ex *dd. l. 5. §. 4. 7. l. 18. & l. 23.*

TITULUS XXXVI.

De Transactionibus.

SUMMARIUM.

1. *Quid sit Transactio, & quomodo ineatur.*
2. *Quinam transigere valeant.*
3. *Et super quibus rebus.*
4. *Transactio non facile rescinditur: probabilius neque propter lesionem ultra dimidium.*

Trans